

IN MEMORIAM

КИРИДОН ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ (12.03.1961 — 27.01.2019)

Мені б належало тримати слово про вчителя. Проте, у наших із ним діалогах він наголошував, що є педагогом, який просто намагається сумлінно виконувати свою роботу. А дні, проведені поруч, доводили, що його учительство часто було незримим і ненав'язливим. Але завжди доречним.

Він навчив цінувати факти, а не міфи. І чи не найбільше сам процес пошуку. Нерідко говорив, що справжньою насолодою для нього була праця в архіві, коли, не думаючи ні про що буденне, у документах нашого минулого віднаходилися нові моменти, що народжували ідеї. А ті вже часто навіть не давали спати.

Він учив цінності слова. Сидячи за студентською лавою, ти дивувався лаконічності його думки та вазі кожного умовиводу. А він і сам зізнавався, що обожнював моменти спілкування зі студентами.

Якби мені довелося шукати йому класифікацію, як майстрові історичної науки,

я б, безперечно, назвав його митцем класичного гарту. Стрункість думки, методологічна виваженість, чітка аргументація – це три кити, на яких він учив розбудовувати власні пошуки.

Він дозволяв робити помилки і вчитися на них. Десятки сторінок наукових текстів, поправлених його рукою (часто з іронічними та дотепними коментарями) спонукали упевнено проходити свій шлях підмайстра.

Він гартував у розумових двобоях, заливаючи у найтонші шпаринки мого самолюбства розпечене залізо інтелектуального неспокою. І робив це із батьківською турботою, бо краще упасти в бруд перед наставником, але встояти під буревієм критики опонентів.

Половину з тих років, що мені довелося тісно знати його, він був біля керма вишу, іншу половину – поважним професором. Але він реальний був поза мішурою посад та звань, привчаючи і самому бути простим, зрозумілим та життєвим. Він не боявся бути різним: серйозним на аудієнції з Папою Римським та по-дитячому захопленим перед вольєром з пінгвінами у зоопаркові; громоподібним у роздумах про політичні перипетії середини ХХ століття й одухотвореним, коли розмова заходила про доньку та онуку.

Він ніколи не кидав у біді і ставав на захист у разі несправедливих образ. І коли починалися життєві поневіряння, періодично нагадував мені слова Леоніда Бикова про те, що треба робити добро зі зла, бо більше немає з чого.

Це, очевидно, мало б бути слово про педагога, яким він себе вважав. Але є зв'язок, глибший за відносини студента й викладача. І народжується він у щоденному ненав'язливому, але такому потрібному наставництві – Друга у поглядах, Батька у життєвих порадах, Учителя – у вічних пошуках себе.

***

Петро Васильович Киридон народився 12 березня 1961 року в селі Гнилуша (нині Лебедівка) на Чернігівщині в освітянській сім'ї учителя німецької мови та вчительки початкових класів.

У школі навчався рівно з усіх дисциплін, але вже тоді поза всякою конкуренцією для нього була історія. Він згадував свої дитячі переживання як основу майбутньої професійної діяльності: «Якби, скажімо, вранці до класу зайшов директор і сказав, що сьогодні обставини такі і у нас буде шість уроків історії, то я не знаю, як інші, а кричав би «Ура!», тому що історія для мене була чимось неймовірно прекрасним, цікавим, невичерпним».

Майбутнього дослідника радянської історії України до фаху готувало саме оточення. Тітка, випускниця Полтавського педагогічного інституту, була учителем історії і постійно «педагогічно підсовувала» маленькому Петрикові книжки зі своєї дисципліни та шкільні підручники. А потім витримувала довгі години розпитувань хлопчика, який сидів у неї на колінах з розкритою на цікавих сторінках літературою. Та закохати у предмет хлопця змогла вчителька, Настя Максимівна, уроки якої Петро Васильович і в зрілі роки згадував як вищий педагогічний пілотаж.

Після закінчення сільської восьмирічки та школи-інтернату, П. Киридон поїхав до Чернігова, де працював на ремонтно-механічному заводі токарем. А згодом вступив до Київського національного університету. Цікаво, що доля майбутнього історика тут могла б скластися зовсім інакше. Профільною дисципліною в інтернаті у юнака була економіка, тому він роздумував над навчанням в Українській сільськогосподарській академії. І, частково шуткуючи, а частково замислюючись над таємницями долі, він зауважував: «Але не знаю чому, все-таки пішов на історичний факультет Київського університету. ... Можливо, з мене був би гарний голова якогось колгоспу. Хоча навряд чи я став би кандидатом економічних наук, як це вдалося з історичними науками».

Йому ж судилося стати професором, доктором історичних наук, людиною, яка вивела у науковий світ не одного дослідника українського минулого. Після закінчення навчання у вищі П. Киридон разом із дружиною А. Киридон за розподілом потрапив до Полтавського державного педагогічного інституту. У цьому закладі його зустріли знову після армії, знали як лектора й керівника. Він працював на посадах асистента, старшого викладача, доцента і професора. Був заступником декана факультету російської філології. Згодом – першим проректором закладу. А у 2008-2009 – в.о. ректора ПДПУ імені В. Г. Короленка.

З одного боку, адміністративна робота тяжіла над ним. Він відчував, що дуже мало часу залишалось на роботу в архівах. І своє майбутнє він бачив все ж не на адміністративній посаді, а на викладацькій. З іншого боку, управлінець із нього був на диво поміркований. Він любив колектив, у якому працював. І говорив, що розірвати зв'язок із цим професійним колом – певною мірою особиста трагедія. У цьому не було пафосу. Бувало запиташ у нього поради уже як для колеги, він відповість: «Треба бути оптимістами, не «пицати», як колись казав Макаренко, за будь-яких життєвих обставин триматися університетського патріотизму, не паплюжити, а гордитися своєю професією».

Доробок П. Киридона глибокий та різноманітний за своєю сутністю. Він був співавтором підручника для 11 класу «Новітня історія Полтавщини (II половина ХХ століття)», укладачем компаративних нарисів з історії України разом із кафедрами. Але найглибше виявив себе у дослідженні інституціоналізації та функціонування партійно-державної номенклатури Української РСР 1945 – 1964 років. Завдяки його хисту у науку прийшли Лариса Шаповал, Тамара Лахач, Микола Брегеда та Віталій Нагорний. Упевнений, що вони разом зі мною можуть назвати себе науковою школою Петра Киридона, який міг би ще допомогти не одному випускникові стати кваліфікованим істориком. Хвороба підкосила його на фінішній прямій до захисту докторської дисертації, яку, тим не менше, він захистив. Але неймовірна сила волі та бажання займатися улюбленою справою і бути поміж людей зробили диво: він знову навчився рухатись та говорити. Здавалося, що паличка в руках не змінювала нічого: він лишався

таким самим прискіпливим наставником, ґрунтовним лектором та люблячим батьком. Він упевнено крокував разом із аспірантом Артемом Федорченком до звершень на науковій ниві та муштрував у мені майбутнього доктора наук, схреплюючи шпаги в інтелектуальних боях на полі теоретико-методологічної борні.

Його не стало раптово. За день до того, як я мав забрати з типографії свою монографію за його редакцією і з гордістю подарувати Учителеві науковий твір. Не встиг. І тепер думаю, що у книзі не вистачає однієї глави – тієї, у якій був би спомин про нього. А з іншого боку, слова ніколи не зможуть витворити той образ, який по собі лишив рідним і близьким, колегам та вихованцям історичного факультету Петро Васильович Киридон.

Лук'яненко Олександр

кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка